

УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ РІЗНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

УДК 796.323.2:796.05

МИТОВА О. О., СИДОРЕНКО В. С.

Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту

Контроль і аналіз динаміки техніко-тактичних дій у захисті протягом гри у баскетболістів команди вищої ліги

Анотація. Мета: проаналізувати динаміку техніко-тактичних дій у захисті протягом матчу у баскетболістів команди вищої ліги. **Матеріал і методи:** було застосовано методи аналізу та узагальнення літературних джерел, аналіз статистичних протоколів, педагогічне спостереження за змагальною діяльністю, методи математичної статистики. **Результати:** здійснено контроль та проаналізовано динаміку показників техніко-тактичних дій у захисті протягом гри у баскетболістів команди вищої ліги. **Висновки:** виявлено, що найбільші показники баскетболісти показують в третій чверті, а наприкінці матчу – в четвертій чверті йде поступове зниження таких показників, як: підбирання, блок-шоти, фоли та перехоплення, й збільшення таких показників, як: пропущені м'ячі та втрати м'яча у суперника.

Ключові слова: баскетбол, захист, баскетболісти, команди вищої ліги, контроль, техніко-тактичні дії.

Вступ. Змагальна діяльність, у процесі якої досягнуто високий спортивний результат – є логічним завершенням раціонально організованої системи спортивного тренування [6]. Сучасна система підготовки спортсменів високого класу і система спортивних змагань – це два нерозривно зв'язаних між собою ланцюга одного педагогічного процесу. З ростом спортивної майстерності роль і значення спортивних змагань зростають [2; 3; 6].

Команди вищої ліги з баскетболу в Україні – це команди другого рівня після Суперліги. Ці команди також можуть називатися командами майстрів, вищої кваліфікації нашої країни, тому що до їх складу входять гравці як молодіжної збірної команди, так й інших збірних різних вікових категорій, переважно це спортсмени 17–22 років, але й також більш досвідчені гравці (35–40 років), які вже грали за Суперлігу та за національні збірні команди минулих років, але за віком або рівнем майстерності не задовольняють вже вимоги кращих українських команд [1; 9].

Кожна баскетбольна команда має свій стиль гри, тобто свою тактику захисту і тактику нападу. Звичайно, що тактика гри команд високого класу набагато складніша і різноманітніша, ніж у командах ДЮСШ. Тому молодий баскетболіст 17–19 років часто стикається з низкою проблем, такими як: уповільнене прийняття рішення, незіграність, складність варіантів комбінації, відставання у фізичній і технічній підготовленості [4; 7; 8].

Вміло організований захист не тільки закріплює успіх у нападі, але й впливає на характер подальших дій команди. Команда, що вміє надійно захиститись, сміливо йде на загострення гри, частіше використовує кидки з різної відстані, наполегливо бореться за відскік м'яча. Той, хто хоче перемогти, повинен посилити захист – так диктує сучасна стратегія баскетболу [3].

Контролю й аналізу техніко-тактичних дій під час змагальної діяльності з метою вдосконалення управління процесу підготовки спортсменів у командних спортивних іграх приділено багато уваги з боку вітчизняних науковців (Е. Ю. Дорошенко, 2014; І. В. Собко, 2014; Р. О. Сушко, 2011; М. М. Без-

милов, 2010; І. Г. Максименко, 2010; Ж. Л. Козіна, 2010 та ін.). Однак вивчення цих робіт засвідчило, що у більшості випадків надається характеристика загальних даних команди, або окремих гравців під час всього матчу, а особливостям динаміки техніко-тактичних дій протягом гри, на нашу думку, присвячено не достатньо уваги. Тому даний напрям досліджень є актуальним.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконувалися згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр. Міністерства освіти, науки, молоді та спорту «Теоретико-методичні основи удосконалення тренувального процесу та змагальної діяльності в структурі багаторічної підготовки спортсменів», № держреєстрації 0111U001168.

Мета дослідження: проаналізувати динаміку техніко-тактичних дій у захисті протягом матчу у баскетболістів команди вищої ліги

Завдання даного етапу досліджень:

1. Проаналізувати сучасний стан проблеми контролю захисних техніко-тактичних дій під час баскетбольного матчу в науково-методичній літературі.
2. Здійснити контроль та проаналізувати динаміку ефективності захисту у баскетболістів команди вищої ліги протягом гри.

Матеріал і методи дослідження: аналіз та узагальнення науково-методичної літератури та мережі Інтернет; аналіз статистичних протоколів техніко-тактичних дій під час змагальної діяльності; педагогічне спостереження; методи математичної статистики. Дослідження проводилися протягом 2012–2014 рр. Педагогічні спостереження проведені в Дніпропетровську, в реальних умовах змагальної діяльності команди вищої ліги з баскетболу «Дніпро-ДВУФК». Нами було проаналізовано 12 домашніх матчів чемпіонату України серед команд вищої ліги сезону 2013/2014 рр.

Результати дослідження та їх обговорення. На попередньому етапі нами було проаналізовано застосування способів захисту команди «Дніпро-ДВУФК». Було виявлено, що у 66% від загальної кількості різних видів захисту команда застосовувала особистий пресинг, в основному зі своєї половини майданчику та по всьому майданчику, по 17% склало використання особистого та зонного захисту.

dx.doi.org/10.15391/sns.v.2015-3.011

© МИТОВА О. О., СИДОРЕНКО В. С., 2015

Динаміка середніх показників техніко-тактичних дій у захисті протягом гри, $\bar{X} \pm S$

Показники ТТД у захисті, кіл-ть	Чверті матчу				За гру
	I	II	III	IV	
Перехоплення	1,5±0,11	1,6±0,33	2,0±0,35	1,1±0,11	6,2±1,20
Блок-шот	0,3±0,02	0,5±0,01	0,6±0,25	0,5±0,01	1,9±0,08
Підбирання	7,1±0,21	7,3±1,56	7,3±1,35	6,6±1,56	28,3±3,45
Фоли	4,0±0,13	4,5±1,01	4,0±0,23	3,6±1,04	16,1±2,14
Пропущені м'ячі	16,3±2,41	15,1±3,36	17,6±2,51	19,6±3,12	69,6±5,42
Втрати м'яча команди суперника	1,8±0,42	3,6±0,45	4,1±0,08	6,1±0,46	15,6±0,89

Показники ефективності особистого захисту свідчать про те, що у 46% випадків баскетболісти відбирали м'яч у команди суперника або перешкоджали їх вдалій атаці кошика за рахунок більш злогої роботи ніг у захисній стійці тощо. Але в 54% випадків цей захист був неефективним, деякі гравці не встигали за нападаючими, яких вони опікували та ін.

У таблиці наведено показники «позитивних» та «негативних» командних техніко-тактичних дій у захисті баскетболістів протягом гри.

До «позитивних» дій ми відносили перехоплення м'яча, блок-шоти, втрати м'яча у команди суперника та підбирання м'яча на своєму щиті, до «негативних» – фоли, пропущені м'ячі, втрати м'яча у суперника (пробіжка, подвійне ведення, аут тощо).

Аналіз отриманих результатів свідчить, що за 12 ігор гравці команди «Дніпро-ДВУФК» здійснили 76 перехоплень, у середньому 6,2±1,2 перехоплень за гру. Виявлено, що показник перехоплень по чвертям зменшується на 0,4 перехоплень. Найбільший показник – 2,0±0,35 перехоплення – команда зробила у третій чверті.

Показники по блок-шотам у команди «Дніпро-ДВУФК» за 12 ігор – 24 блок-шоти, а в середньому за гру – 1,9±0,08 блок-шотів суперника. Виявлено, що найбільший показник у третій чверті – 0,6±0,25.

Підбирання – найважливіший елемент у грі в баскетбол, при якому гравець опановує м'яч після невдалої спроби двох- або трьохочкового кидка, або останнього штрафного кидка. Існує негласне правило, що команда, яка виграє підбір, найчастіше виграє матч.

В основному підбирання це прерогатива передньої лінії команди – центрових і важких форвардів. Проте гравці невеликого зросту можуть теж робити підбори поряд з «великими». Щоб підбирати м'яч, потрібно володіти хорошим відчуттям позиції й часу. Показники підбирань за 12 ігор показали, що команда зробила 342 підбирання, а в середньому за гру 28,3±3,45 підбирань на своєму щиті. Аналіз динаміки підбирань протягом гри свідчить, що в перших трьох чвертях середній показник – 7,2 підбирання, а в четвертій чверті знижується в середньому на 0,7 підбирання.

Слід зазначити, що активна гра в захисті часто призводить до порушення правил, саме це по-

казано в таблиці – у першій і третій чвертях команда робить в середньому 4,0±0,13 фоли, а в другій – 4,5±1,01 порушень правил, що, без сумніву, негативно впливає на кінцівку гри та результат у цілому. Гравець у баскетболі може одержати 5 персональних зауважень, після чого він вже не має права продовжувати гру. Окрім цього, враховуються не тільки персональні зауваження, але й командні в цілому. Команда, гравці якої в сумі вже набрали 4 фоли і одержали 5-те зауваження, карається пробиттям штрафних в її кошик. Тому баскетболісти прагнуть у захисті грати «чисто», без порушень правил змагань. Але з різних причин (втомленість, недостатня фізична підготовленість, відсутність кваліфікованих виконавців на лаві запасних, висока майстерність гравців команди-суперника) грати зовсім без порушень правил практично неможливо. У ході проведеного дослідження встановлено, що баскетболісти команди «Дніпро-ДВУФК» здійснили 194 порушення правил за 12 ігор, у середньому за гру 16±2,14 разів.

Наступний показник – це пропущені м'ячі за 12 ігор – команда «Дніпро-ДВУФК» пропустила 826 пунктів, у середньому за гру – 69±5,42 очок. Аналіз показників по чвертям свідчить, що в середньому в останній чверті команда «Дніпро-ДВУФК» пропускає на 3,6 очок більше, ніж у попередніх чвертях. Цей показник не менш актуальний, так як наприкінці матчу зазвичай так виходить, що хто менше пропустив, той і виграв.

Крім того, за 12 ігор команда «Дніпро-ДВУФК» за рахунок активних захисних дій призвела команду суперника до 70 втрат м'яча, у середньому за гру 15,6±0,89 разів, що свідчить про нестабільність гравців 17–21 років, що виступають за команди вищої ліги. Проаналізувавши по чвертям, можемо констатувати, що втрати м'яча у суперника також збільшуються в третій чверті, що свідчить про більшу організацію захисних дій у команди «Дніпро-ДВУФК» після настанов та рекомендацій тренера під час великої перерви матчу. Наприкінці матчу – у четвертій чверті гри, втрати м'яча у команди суперника збільшуються вдвічі. Такі дані свідчать про напруженість останньої чверті, фізіологічну та психічну втому, недостатній рівень інтегральної підготовленості баскетболістів команд-суперниць.

Висновки. Проведений аналіз літературних

джерел дозволив уточнити проблему досліджень та охарактеризувати види та способи захисту, які застосовуються в сучасному баскетболі вищої ліги. Аналіз літературних джерел і узагальнення практичного досвіду підготовки баскетболістів у командх високої кваліфікації свідчать про недостатню увагу в сучасних наукових публікаціях досліджень щодо контролю й аналізу динаміки захисних техніко-тактичних дій під час баскетбольного матчу.

Результати проведених педагогічних спостережень дозволили здійснити контроль та проаналізувати динаміку показників техніко-тактичних дій у захисті

протягом гри у баскетболістів команди вищої ліги. Виявлено, що наприкінці – в четвертій чверті йде поступове зниження таких показників, як: підбирання, блок-шоти, фоли та перехоплення, й збільшення – пропущених м'ячів, втрат м'яча суперника.

Перспективи подальших досліджень полягають в тому, що на основі отриманих результатів буде проведено педагогічне тестування за специфічними тестами з виконання захисних дій в баскетболі й визначено рівень підготовленості баскетболістів команди вищої ліги.

Список використаної літератури:

1. Безмылов М. М. Показатели соревновательной деятельности баскетболистов национальных сборных команд на чемпионатах Европы 1995–2007 гг. / Н. Н. Безмылов // Межд. научн.-практ. конф. государств – участников СНГ по проблемам физ.культ. и спорта : Материалы Межд. научн.практ. конференции. – Минск : БГУФК, 2010. – Ч. 1. – С. 37–39.
2. Дорошенко Э. Ю. Показатели технико-тактических деятельности как фактор управления подготовкой баскетболистов высокой квалификации / Э. Ю. Дорошенко // Наука в олимпийском спорте. – К., 2014. – № 1. – С. 17–22.
3. Козина Ж. Л. Закономерности индивидуальной динамики игровой результативности баскетболистов сборной команды Украины / Ж. Л. Козина, С. Г. Зашук, Л. В. Гринь // Физическое воспитание студентов: научный журнал. – Харьков : ХООНОКУ-ХГАДИ, 2010. – № 1. – С. 52–57.
4. Корягин В. М. Ігрові показники баскетболістів / В. М. Корягин // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2002. – № 4. – С. 7–13.
5. Максименко І. Виявлення параметрів змагальної діяльності ведучих команд-учасниць та переможців Чемпіонату світу – 2006 з футболу / І. Максименко // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2007. № 1. – С. 130–133.
6. Платонов В. Н. Периодизация спортивной тренировки. Общая теория и её практическое применение : [учеб. для студ. высш. учеб. заведений физ. воспитания и спорта] / В. Н. Платонов. – К. : Олимп. литература, 2013. – 624 с.
7. Помещикова И. П. Анализ выступления команды девушек Украины на чемпионате Европы по баскетболу в 2012 году / И. П. Помещикова, А. С. Кучеренко, И. М. Евтушенко // Физическое воспитание студентов. – Харьков : ХОВНОКУ-ХДАДМ, 2013. – № 1. – С. 49–54. – С. 239–242.
8. Собко И. Н. Анализ результатов выступления ведущих команд баскетболистов с нарушениями слуха на международных соревнованиях / И. Н. Собко // Образование и социализация человека в современных условиях. Материалы Международной научно-практической конференции 28–29 ноября 2013г. – Благовещенск : Изд. АмГУ, 2013. – С. 170–174.
9. Сушко Р. О. Змагальна діяльність висококваліфікованих гравців у баскетболі / Р. О. Сушко, О. О. Мітова, Е. Ю. Дорошенко. – Дніпропетровськ : 2014. – 164 с.
10. Basket.com.ua [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.basket.com.ua.

Стаття надійшла до редакції: 12.05.2015 р.

Опубліковано: 30.06.2015 р.

Аннотация. Митова Е. А., Сидоренко В. С. Контроль и анализ динамики технико-тактических действий в защите в течение игры у баскетболистов команды высшей лиги. **Цель:** проанализировать динамику технико-тактических действий в защите в течение матча у баскетболистов команды высшей лиги. **Материал и методы:** были применены методы анализа и обобщения литературных источников, анализ статистических протоколов, педагогическое наблюдение за соревновательной деятельностью, методы математической статистики. **Результаты:** осуществлен контроль и проанализирована динамика показателей технико-тактических действий в защите в течение игры у баскетболистов команды высшей лиги. **Выводы:** выявлено, что наибольшие показатели баскетболисты показывают в третьей четверти, а в конце матча – в четвертой четверти идет постепенное снижение таких показателей, как: подбор, блок-шоты, фоли и перехваты, и увеличение таких показателей, как пропущенные мячи и потери мяча у соперника.

Ключевые слова: баскетбол, защита, баскетболисты, команды высшей лиги, контроль, технико-тактические действия.

Abstract. Mitova O., Sidorenko V. Control and analysis of dynamics of technical and tactical actions in defence during the game in basketball players of superleague team. **Purpose:** to analyze the dynamics of technical and tactical actions in defence during the match in basketball major league team. **Material and Methods:** the methods were applied to analyze and summarize the literature, analysis of statistical reports, teacher observation of competitive activity, methods of mathematical statistics. **Results:** by monitoring and analyzed dynamics of technical and tactical actions in the defense during a game of basketball at the major league team. **Conclusions:** basketball players show the highest indicators in the third quarter and at the end of the match – in the fourth quarter there is a gradual decrease in indicators such as: the rebounds, block shots, fouls and steels, and the increase – missing the shots, ball loss.

Keywords: basketball, defense, basketball players, superleague team, control, technical and tactical actions.

References:

1. Bezmylov M. M. Mezhd. nauchn.-prakt. konf. gosudarstv-uchasnikov SNG po problemam fiz.kult. i sporta [Int. scientific and practical. Conf. states - participants of the CIS on fiz.kult. and sports], Minsk, 2010, Ch. 1, p. 37–39. (rus)
2. Doroshenko E. Yu. Nauka v olimpiyskom sporte [Science in Olympic sports], Kyiv, 2014, vol. 1, p. 17–22. (rus)
3. Kozina Zh. L., Zashchuk S. G., Grin L. V. Fizicheskoye vospitaniye studentov [Physical education students], Kharkov, 2010, vol. 1, p. 52–57. (rus)
4. Koryagin V. M. Pedagogika, psikhologiya ta mediko-biologichni problemi fizichnogo vikhovannya i sportu [Pedagogy, psychology and medical-biological problems of physical education and sport], 2002, vol. 4, p. 7–13. (ukr)
5. Maksimenko I. Sportivny visnik Pridniprov'ya [Sports Bulletin Dnieper], 2007. vol. 1, p. 130–133. (ukr)

6. Platonov V. N. *Periodizatsiya sportivnoy trenirovki. Obshchaya teoriya i yeye prakticheskoye primeneniye* [The periodization of athletic training. The general theory and its practical application], Kyiv, 2013, 624 p. (rus)
7. Pomeshchikova I. P., Kucherenko A. S., Yevtushenko I. M. *Fizicheskoye vospitaniye studentov* [Physical education students], Kharkiv, 2013, vol. 1, p. 49-54, p. 239-242. (rus)
8. *Obrazovaniye i sotsializatsiya cheloveka v sovremennykh usloviyakh. Materialy Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii 28-29 noyabrya 2013g* [Education and socialization of the person in modern conditions. International scientific-practical conference on 28-29 November 2013], Blagoveshchensk, 2013, p. 170-174. (rus)
9. Sushko R. O., Mitova O. O., Doroshenko Ye. Yu. *Zmagalna diyalnist visokokvalifikovaniykh gravtsiv u basketboli* [Competitive activity of highly skilled basketball players], Dnipropetrovsk, 2014, 164 p. (ukr)
10. *Basket.com.ua*, Access mode : www.basket.com.ua. (rus)

Received: 12.05.2015.

Published: 30.06.2015.

Мітова Олена Олександрівна: к. фіз. вих, доцент; Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту: вул. Набережна Перемоги 10, Дніпропетровськ, 49000, Україна.

Митова Елена Александровна: к. физ. восп., доцент; Днепропетровский государственный институт физической культуры и спорта: ул. Набережная Победы 10, Днепропетровск, 49000, Украина.

Olena Mitova: PhD (Physical Education and Sport), Associate Professor; Dnepropetrovsk State Institute of Physical Culture and Sports: Naberezhna Peremogy st. 10, Dnepropetrovsk, 49000, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0002-4309-9261

E-mail: elenamitova@mail.ru

Сидоренко Валентин Сергійович: Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту: вул. Набережна Перемоги 10, Дніпропетровськ, 49000, Україна.

Сидоренко Валентин Сергеевич: Днепропетровский государственный институт физической культуры и спорта: ул. Набережная Победы 10, Днепропетровск, 49000, Украина.

Valentin Sidorenko: Dnepropetrovsk State Institute of Physical Culture and Sports: Naberezhna Peremogy st. 10, Dnepropetrovsk, 49000, Ukraine.

E-mail: elenamitova@mail.ru

Бібліографічний опис статті:

Мітова О. О. Контроль і аналіз динаміки техніко-тактичних дій у захисті протягом гри у баскетболістів команди вищої ліги / О. О. Мітова, В. С. Сидоренко // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків : ХДАФК, 2015. – № 3(47). – С. 65–68. – [dx.doi.org/10.15391/sns.v.2015-3.011](https://doi.org/10.15391/sns.v.2015-3.011)

